

A n m e l d e l s e r.

Pontus E. Fahlbeck: Sveriges Adel. Statistisk Undersökning öfver de i Riddarhuset introducerade ätterna. Första delen. Ätternas demografi. Lund (Göteborg). 1898. (574. 8°.)

Vor Tid er paa det rene med, at Statistik er et væsentligt Hjælpemiddel for den historiske Forskning, og ikke faa af de nulevende nordiske Historikere have taget den i deres Videnskabs Tjeneste. Idet den benyttes til Undersøgelse og Skildring af Landets og Folkets Tilstand i henfarne Tider, bliver dernæst den demografiske Part af Statistiken af størst Betydning, fordi Demografien danner Grundlaget for den statistiske Del af Statsvidenskaben. Jeg siger udtrykkelig Statsvidenskaben. Thi Biologien eller Naturhistorien have jo ogsaa Brug for demografisk Statistik, men disse eller lignende Fag ere interesserede i, hvor vidt „l'homme moyen“ kan konstrueres, eller hvilke fysiologiske Forhold der betinge Fødsel og Død m. v. Historien giver sig imidlertid kun af med, hvad der vedrører Folk og Stater, ikke med „Mennesket“, og den demografiske Statistik, der skal have Betydning for Historien, maa altsaa have til Opgave at belyse bestemte Stats- og Folkesamfunds eller Samfundsklassers Størrelse, Tilvæxt og Aftagen m. m.

Under denne Forudsætning bliver Demografien en saa meget vigtigere Del af den statistisk-historiske Forskning, i jo højere Grad man mener, at Kundskaben om Befolkningens

Talrighed, Fødsel, Død og Vandringer ikke blot er det nødvendige Grundlag for den videre statistiske Fremstilling af Befolkningens materielle og aandelige Vilkaar, men at denne Kundskab ogsaa i sig selv giver vægtige Bidrag til Indsigt i hele det materielle og aandelige Liv, idet disse til syvende og sidst faa deres skarpeste og mest sammentrængte Udtryk i de demografiske Data. Er Befolkningsstæthed og Befolkningsbevægelse baade Begyndelse og Ende paa Befolkningens Liv, saa er Kundskaben om disse elementære Forhold ogsaa det første og det sidste i Statistikens Bidrag til Samfundets Historie.

— Det foreliggende Værk af Professor Fahlbeck giver en demografisk-statistisk Skildring af den svenske Adel. Man kan af Skriftet uddrage Bidrag til almindelig Oplysning om Vielseshyppighed, Frugtbarhed, Børnedødelighed og disse Forholds Indvirkning paa hinanden. Men dette er ikke Værkets Opgave; det er den svenske Adels Liv og Død, der er Tale om. Derfor er det et historisk-statistisk Værk, og derfor hører en Omtale af det hjemme, eller i hvert Fald ogsaa hjemme, i „Historisk Tidsskrift“.

Af Skriftets henvend sex Hundrede store Oktavsider optages Halvdelen af Navnefortegnelser, Tabeller, grafiske Fremstillinger og Registre, den anden Halvdel af sammenhængende Text. For den, der vil fordybe sig i det personalhistoriske Materiale, maa her sikkert være meget at lære, og er man ikke interesseret heri, vil Værket kvantitativt ikke synes omfattende. Alligevel er Skriftet, trods sin overordentlig livlige og aandfulde Fremstilling, ingen let eller hurtig Læsning. Dette skyldes naturligvis først og fremmest, at Emnets Betydning, Stoffets Fylde og Dokumentationens Grundighed overalt beslaglægger ikke blot Læserens Interesse, men ogsaa, i intensiv Grad, hans Tanker og Samarbejde —, det er et meget lødigt Skrift, vel værd at ofre sin Tid. Efter mit Skøn er Læsningen og Studiet af Skriftet dog ogsaa hist og her gjort En noget vanskeligere end nødvendigt.

Værket omhandler hovedsagelig de paa Riddarhuset in-

troducerede Slægter. Det foreliggende første Bind beskæftiger sig imidlertid fornemmelig med de uddøde Slægter, dog saaledes at af Skriftets tre Afsnit, foruden Indledningen, det første omhandler de levende Slægter, det andet, Hovedafsnittet, de uddøde Slægter, det tredje de levende og de uddøde Slægter tilsammen. Selvfølgelig maa altsaa ensartede Forhold behandles flere Gange, efter de forskellige Synspunkter, men der forekommer dog ogsaa formentlig unødvendige Gentagelser. Saaledes findes der S. 105 en Tabel over de nulevende Slægters Ophøjelse i Adels- eller Friherrestand, og den gentages S. 459 som Del af en anden Tabel. Man tror, der herved fremkommer noget nyt, men dette er ikke Tilfældet — eller rettere, der er vel foretaget en Forandring, men som virker i høj Grad forvirrende. Tallene S. 105 gælde de i Aaret 1890 levende Slægter, Tallene S. 459 de i Aaret 1898 levende; dette fremkalder en lille Forskel, og er man ikke strængt opmærksom paa Aarsagen dertil, tror man i Virkeligheden, det er forskellige Ting, der er Tale om.

Dette sidste fremhæver jeg, fordi det overhovedet er et ualmindelig svært Talmateriale at følge med i. Man opererer, hvad der er naturligt, med levende, døde og levende + døde Slægter, og man opererer indenfor hver af disse med Lavadelens, med Friherrernes og med Grevernes Slægter. Men indenfor hver af disse Grupper — hvor man snart begynder med Ridderhusets Stiftelse, snart tidligere, og, som vi have set, enten ender 1890 eller et senere Aar —, er en adopterende og en adopteret Slægt snart 1, snart 2, er en adelig Slægt, der er bleven baroniseret, snart 1, snart 2, er en uddød Slægt snart en virkelig uddød, snart kun en udvandret osv., og dertil kommer, at i den detaljerede statistiske Behandling blive atter Tallene paa Slægterne reducerede i Forhold til de mere eller mindre fuldstændige Oplysninger, der have staaet til Raadighed. Jeg tilstaar, at i hvert Fald for mig har det været forbundet med ikke ringe Møje at finde ud af og kontrollere, hvor vi holdt, og jeg tror, at en større Overskuelighed havde været mulig.

En anden formel Indvending gælder, hvad jeg maaske kunde kalde de filosofiske Kapitlers Spredthed; man faar et Indtryk af Gentagelser og Bredde og dog Mangel paa fuld Redegørelse for den Vej, vi gaa, og hvor den fører hen. Denne Anke kan i visse Henseender illustreres ved Gengivelsen af følgende Kapiteloverskrifter. Indledningsafsnittets andet Kapitel hedder: „Ældre og nyere Anskuelse om Standsvæsenet. Standsforskellighedernes Opkomst og Forvandling. Klasserne og Statistiken“. Det følgende Afsnits første Kapitel hedder: „Nogle historiske Anmærkninger. Slægten som Befolkningsgruppe“. Det næste Afsnits første Kapitel hedder: „Folks Undergang. Slægters Uddøende. Maa Slægterne dø ud? Dø Slægterne kun tilsyneladende ud?“ Det sidste Afsnits sidste Kapitel hedder: „Theorier om Befolkningens Tilvæxt og Omsætning. Standscirkulationens Væsen og drivende Kræfter. Den opadgaaende Bevægelse. Den nedadgaaende Bevægelse. Slægternes Uddøen“. — En knappere og mere samlet Form havde vistnok været ønskelig.

Efter saaledes at have fremsat Recensentens Randgloser overfor Værket skal jeg gaa over til kort at referere nogle af de vigtigste og interessanteste statistiske Resultater, det er naaet til, uden dog i Referatet at følge Bogens Orden af Text og Tabeller. Til dette Referat vil derefter naturligt knytte sig nogle almindelige Betragtninger, dels Forfatterens, dels Anmelderens.

Tallet paa de Slægter, der ere introducerede paa Riddarhuset (indrettet 1626), kan sættes til 3033, hvoraf 709 endnu levende og 2324 døde. Efter en anden Beregning — hvor man tager adopterende og adopterede Slægter under et og iøvrigt foretager andre Reduktioner — bliver Tallet paa Slægterne kun 2749, nemlig 406 grevelige og friherrelige og 2343 adelige, ligesom ogsaa de nysnævnte 2324 døde Slægter reduceres til 2026, naar man til Død kun regner virkelig Død, ikke Oprykning til højere Plads (Grever, Friherrer), Udvandring m. v. De 3033 introducerede Slægters „Ophøjelse“ foregik i følgende Tidsafsnit:

Kreeret under	Ialt	Aarlig	Kreeret under	Ialt	Aarlig
Gammel Adel	101	—	Adolf Frederik	228	11,45
ca. 1400—ca. 1600	70	—	Gustav III	182	8,60
Gustav Adolf	68	3,24	Gustav IV	80	6,49
Kristinas Formynderreger.	95	7,86	Karl XIII	120	13,46
Kristina	433	45,58	Karl XIV	98	3,71
Karl Gustav	19	3,35	Oskar I	11	0,72
Karl XI's Formynderreger.	154	12,00	Karl XV	11	0,83
Karl XI	634	26,05	Oskar II	5	—
Karl XII	298	13,75			
Ulrika Eleonora)	236)	13,18	Tilsammen 3033		
Frederik I)	190)				

Kun fra Gustav Adolfs Tid lade de aarlige Tal sig sammenligne, fordi mangfoldige Slægter fra Tiden forinden, altsaa før de kunde introduceres, vare uddøde. Iøvrigt findes der ogsaa for Tiden efter Gustav Adolf endel nobiliterede Slægter, der ikke introduceredes, bl. a. fordi de vare og bleve Ud-lændinge. Endelig er Antallet af nobiliterede Personer større end af Slægter, fordi undertiden flere Personer af samme Slægt samtidig adledes, men ikke dannede forskellige Slægter.

Af Tabellen fremgaar det, at Kristina var over al Maade gavmild med at kreere til Adel (eller til Friherre og Greve). Vil man føje de ikke introducerede Slægter fra hendes Tid til de her anførte, bliver Tallet 60 om Aaret! Efter hende kommer Karl XI, der jo ikke har været paavirket af Kvindelyst og Kvindeluner, men som maaske har ment snarest at trykke Adelen ned ved den stærke Forøgelse af den. Naar Ulrika Eleonoras korte Regeringstid viser det enorme Tal af 236, skyldes det hendes Bestræbelser for derigennem at lette Gemalen Adgang til Tronen. Aaret 1719 udviser da ogsaa 189 Ophøjelser! Herefter følger en stærk, og paakrævet, Reaktion i det følgende Aarhundrede: fra 1720—1818 er det hele Antal Ophøjelser 800, altsaa ca. 8 om Aaret. Fra da begynder, af moderne Grunde, den stærke Nedgang, der under Oskar II ender med mindre end 1 Ophøjelse pr. Femaar.

Forf., der gennemgaaende betragter Adelen sympatetisk, berømmer stærkt dens Fortjeneste af Sverigs Historie, dens ringere Undertrykkelse af Bønderne, end det var Sædvane i

andre Lande, og dens frivillige politiske Tilbagetræden i dette Aarhundrede —, en Skildring, hvis Korrekthed jeg ikke kan bedømme, men som dog gør et vel rosenrødt Indtryk. Han indrømmer imidlertid, at mange af Fortidens Masse-Kreerlinger ikke just ere faldne paa sært fortjente Mænd. Men paa den anden Side ere de dog komne Embedsmænd, Rigmænd eller andre Regenterne personligt nærstaaende til gode, og for at være kendt ved Hove har man dog maattet høre til det „Udvalg“ af Samfundet, der i Tidens Løb er kommet frem foran Mængden, hvori der, efter Forfatterens Mening, allerede ligger nogen Garanti for Dygtigheden og i hvert Fald for, at man hører til det Flertal af patriciske eller historiske Slægter, der ere bestemte vitale Love undergivne.

Af de introducerede Slægter kendes den nationale Herkomst for 2546; af disse vare 67,9 pCt. rent svenske, 7,9 svensk-finske, 7,6 fra Østersøprovinserne, 11,4 tyske, 0,2 norske, 0,8 danske, 4,2 andetstedsfra. Af de 1929 Slægter, der enten vare svenske eller svensk-finske, da de adledes, nedstammede imidlertid 468 oprindelig fra fremmede. Vil man ogsaa tage dette Fremmedkontingent i Betragtning, blive 43 pCt. af den paa Riddarhuset introducerede Adel at karakterisere som af ikke-svensk Oprindelse — et godt Bevis paa de højere Samfundsklassers Rekrutering fra Udlandet i de foregaaende Aarhundreder.

Deles Slægterne efter Stamfaderens Næringsvej ved Op-højelsen, viser det sig, at lige Halvdelen, 50 pCt., tilhørte Militæretaten, 41 pCt. Embedsetaten (verdslig og gejstlig) eller Hofbetjeningen, medens 6 pCt. vare Næringsdrivende og 3 pCt. Lærde m. v.

— Det foreliggende Binds egentlig demografiske Undersøgelser knytte sig, som nævnt, i alt væsentligt til de afgaaede Slægter, d. v. s. ca. tre Fjerdedele af de paa Riddarhuset introducerede Slægter. Men, som alt berørt, foreligger der ikke ensartede Oplysninger om samtlige udgaaede Slægter, og de nedenstaaende Data referere sig altsaa til forskellige absolute Tal.

Af 1317 uddøde egentlige Adelsslægter (fraregnet Grever og Friherrer) udgjorde Slægterne paa

1 Led	483	36,68 pCt.	5 Led	51	3,88 pCt.
2 —	399	30,30 —	6 —	20	1,52 —
3 —	244	18,52 —	7—9 —	10	0,75 —
4 —	110	8,35 —	Tils. 1317		100,00

Saaledes danner Etledsslægterne den forholdsvis største Gruppe og tælle over $\frac{1}{3}$ af det hele Antal her opgjorte Slægter; nær op ad dem staa Toledsslægterne, og det viser sig herved, at to Tredjedele af de uddøde adelige Slægter alt vare udslykkede med Stifteren eller hans Søn. Af de 10 Slægter paa 7—9 Led vare kun 2 Niledsslægter.

Af samtlige voxne Mænd i de afgaaede Slægter vare 48,34 pCt. ugifte, 51,66 pCt. gifte (eller Enkemænd), medens i Sverig som Helhed ca. 22 pCt. af de i 1870—90 døde voxne Mænd vare ugifte, ca. 78 pCt. gifte. Antallet af ugifte udgjorde i Etledsslægterne 24 pCt. og udgjorde iøvrigt procentvis af samtlige voxne Mænd i

	2det Led	3dje Led	4de Led	5te Led	6te Led
Slægter paa 2 Led	70,89				
— — 3 —	39,01	73,03			
— — 4 —	35,59	35,60	65,81		
— — 5 —	30,00	37,04	39,35	71,23	
— — 6 —	32,31	31,65	30,49	49,37	65,52

Saaledes var, uden Undtagelse, det forholdsvis Antal af ugifte voxne Mænd i hvert Slægtled større end nutildags; som Regel ere dernæst Forholdstallene for ugifte stigende fra Led til Led og naa fra $\frac{2}{3}$ til $\frac{3}{4}$ i sidste Led.

At ikke et lignende Antal adelige Kvinder er forblevet ugift, hidrører bl. a. fra de gifte Mænds gentagne Ægteskaber. Naar man tager første Led i alle Slægter, viser det sig, at paa 1000 første Gang viede Mænd komme 185 i andet Ægteskab, 30 i tredje og hyppigere Ægteskab. (I Danmark nutildags resp. 1000, 116 og 8).

Det store „Forbrug“ af Hustruer i første Led svarer ganske til vore øvrige Fremstillinger om og vort Kendskab til

tidligere Aarhundreder — og den overvejende Del af første Led hører jo disse til —, og det vil derfor heller ikke forbaase, at vi samtidig træffe stor Frugtbarhed. Antallet af Børn pr. Ægteskab med Børn kan nemlig i første Led sættes til ca. $5\frac{1}{2}$, hvad der for Nutidens Ægtepar (i København) svarer til Børnetallet i Ægteskaber, der mindst have bestaaet i 25 Aar, medens jo de her omhandlede Adelsægteskaber indbefatte Ægteskaber af alle Aldere, hvad der altsaa skulde give et langt ringere Børnetal. Men gaa vi fra første Led videre, faa vi en stedse ringere Frugtbarhed, og i Slægternes sidste Led er den gennemsnitlige Frugtbarhed i samtlige Ægteskaber med Børn kun ca. 2 Børn pr. Ægteskab.

Paa samme Maade forholder det sig med Barnløsheden. Antallet af ufrugtbare Ægteskaber er i første Led ca. 12 pCt., hvad der ikke er betydeligt. I de følgende Led er Tallet vel større, men først naar vi naa til sidste Led, bliver det ganske overordentlig stort, idet i dette $\frac{2}{3}$ à $\frac{3}{4}$ af Ægteskaberne vare barnløse.

Da Slægternes Bestaaen — efter de vedtagne Betingelser for en Slægts Existens — i saa høj Grad afhænger af de mandlige Individuers Talrigbed, er dernæst Forholdet mellem fødte af Mandkøn og af Kvindekøn af særlig Interesse. Herom oplyser nedenstaaende Tabel, ifølge hvilken Antal fødte af Mandkøn for hver 100 af Kvindekøn udgjorde i

		2det Led	3dje Led	4de Led	5te Led	6te Led
Slægter paa 2	Led	99,41				
—	— 3	111,71	87,40			
—	— 4	127,71	116,73	79,08		
—	— 5	129,08	120,15	109,62	83,23	
—	— 6	159,26	107,92	111,54	101,75	69,12

Regner man som det til alle Tider almindelige Forhold, at der fødes 105 à 106 Drengene for hver 100 Piger, vil det ses, til hvilken Grad dette Forhold overskrides af alle de første Led i Slægterne. Men derefter aftager Mandkønnets Overvægt mere og mere og slaar tilsidst med et Ryk over i sin Modsætning.

Tallet paa samtlige oplyste Fødsler er ca. 11,000, hvoraf omtrent lige mange Dreng- og Pigefødsler. Er der end altsaa relativt for faa Drengfødsler, er der dog intet saadant Misforhold tilstede, at dette kunde fremdrages som noget særlig mærkeligt. Men opløser man de summariske Tal, faas altsaa den ovenstaaende Tabel, og i Forbindelse med alt det foregaaende erfare vi da, at Ophøret af Slægterne ikke blot skyldes Cølibat eller, for det Mindretal af sidste Led, der har giftet sig, Ufrugtbarhed i Ægteskabet, eller for dem, der dog fik Børn, disses Faatallighed, men endelig ogsaa, at blandt disse Børn var Antallet af Dreng abnormt lille, Antallet af Piger abnormt stort.

Og disse Dreng fik ikke Lov til at bevare Livet! Medens af Mandkønnets Børn i Nutidens Sverig 25 à 30 pCt. døde under 20 Aar, vise de afgaaede Adelslægter os følgende Forhold. Antal døde i Alderen 0—19 Aar udgjorde i pCt. af samtlige døde i

		2det Led	3dje Led	4de Led	5te Led	6te Led
Slægter paa	2 Led	40,66				
—	— 3 —	27,65	44,81			
—	— 4 —	30,18	35,67	52,31		
—	— 5 —	17,57	34,15	40,84	43,41	
—	— 6 —	24,42	27,53	29,31	31,90	38,30

Dødeligheden har altsaa været forholdsvis ringe i første Led, men efterhaanden stigende og tilsidst meget betydelig i sidste. Sidste Leds stærke Dødelighed viser, at vort Aarhundredes forringede Børnedødelighed ikke har kunnet neutralisere de øvrige her indvirkende Forhold. Sidste Leds Dødsfald i Alderen 0—19 Aar i Procent af samtlige Dødsfald i sidste Led udgjorde 1701—50: 45 pCt., 1751—1800: 46 og 1801—1850: 46 pCt. I indeværende Aarhundredes anden Halvdel naar man imidlertid ned til 36 pCt., en Formindskelse det dog forekommer mig værd at bemærke sig, ligesom det jo som Helhed ikke heller maa glemmes, at vi her kun tale om døde i Forhold til døde, og altsaa bevæge os paa

usikker Grund, saa længe vi hverken have det absolute Tal for levende eller døde for os.

En Art samlet Udtryk for alt ovenstaaende faas derigennem, at i de 1452 uddøde Slægter, for hvilke der foreligger nøjagtige Oplysninger om Maaden, de ophørte paa, døde sidste mandlige Ætling under følgende Forhold:

- 1,5 pCt., før han blev voxen.
- 39,7 — , voxen, men ugift.
- 24,1 — , gift, men uden at have faaet Børn.
- 17,3 — , gift, med Børn, men uden Sønner.
- 17,4 — , gift, med Sønner i Ægteskabet, men som døde sønneløse før Faderen.

Udarbejder man en Dødelighedstavle for Slægterne, finder man, at $\frac{2}{3}$ af et givet Antal Slægter ere uddøde efter ca. 150 Aars Forløb, dog saaledes at der nærmest er $\frac{3}{10}$ tilbage af Lavadelens Slægter, nærmest $\frac{4}{10}$ af Friherrernes og Grevernes.

Slægternes Dødelighed indenfor de forskellige Tidsafsnit fremgaar af følgende Oversigt, der angiver, hvor mange der af 1000 Slægter indenfor hver 25-Aarsperiode uddøde i Løbet af Perioden.

	Adelige Slægter.	Friherrelige og grevelige Slægter.
1616—40	73	211
1641—65	175	197
1666—90	178	218
1691—1715	234	327
1716—40	241	257
1741—65	198	135
1766—90	157	231
1791—1815	224	131
1816—40	190	144
1841—65	140	158
1866--90	129	94

Et umiddelbart Gennemsnit af disse Rækker giver en aarlig Slægtsdødelighed af lidt over 7 p. m., et Re-

sultat man ogsaa naar til paa Grundlag af de absolute Tal, paa hvilke Tabellen er bygget.

Løvrigt udtaler Forf. om denne Tabel, at den bugter sig saaledes frem og tilbage, at den bærer Vidne om en Dødelighed, uafhængig af Tiderne. Det var jo muligt, mener han, at nogle af Maximaltallene staa i Forbindelse med visse store Forandringer i Adelsens Skæbne i de paagældende Tidsrum, men de kunne dog finde tilstrækkelig Forklaring ved, at de falde sammen med en stærk Tilgang af nye Slægter, hvis Dødelighed kan godtgøres at være større end de ældre Slægters, og paa samme Maade kan Nedgangen henad vor Tid forklares ved, at nu findes der et ringe Antal nye Slægter og et forholdsvis betydeligt Antal ud over den kritiske Tid. Udslukningsprocessen har større Fart paa sig f. Ex. fra 2det til 3die Led end fra 3die til 4de Led eller fra 4de til 5te Led (naar det ikke er til sidste Led, Overgangen sker); af 1000 Adelslægter, der ere 76—100 Aar gamle, dø i Løbet af 25 Aar 159, af 1000, der ere 176—200 Aar gamle, dø kun 109 o. s. fr. —, dette nyder altsaa vor Tids ældre Slægter godt af; Døden kommer, men langsommere.

Disse Forklaringer ere plausible, men at de skulle slaa fuldt til, er ikke bevist. De ere nødvendige for Forfatterens Antagelse, at „Tiderne“ ingen væsentlig Indvirkning have paa Adelslægternes egne Love, men i Virkeligheden ere de ovenstaaende Talrækker ikke saa bugtede, som Forf. vil gøre dem til. De udvise (ved summarisk Beregning) for de 9×25 Aar fra 1666—90 til 1866—90 følgende aarlige Dødelighed, naar man tager 3×25 Aar ad Gangen:

	Adelige Slægter.	Friherrelige og grevelige Slægter.
1666—1740 genstl. aarlig	8,7 p. m.	10,7 p. m.
1741—1815 —	7,7 —	6,6 —
1816—1890 —	6,1 —	5,3 —

At „Tidernes“ Fremskridt her skulde være ganske uden Betydning, eller Nedgangen helt kunne forklares ved de af Forf. anførte Data, forekommer mig ikke indlysende. Her er et Punkt, der nok kunde tiltrænge nøjere Overvejelser.

Imidlertid fremgaar det unægtelig som et almindeligt Resultat af Forfatterens Undersøgelser, at Op- eller Nedgangen i Slægternes Dødelighed og Tilstedeværelsen af de Forhold, der have været Aarsag hertil, ikke let kunne fæstnes til nogen bestemt Periode. Navnlig findes der intet Afsnit i det hele Tidsrum, man kunde udpege og forklare som en særlig Tilbagegangstid. Trediveaarskrigens Generationer have mindre Dødelighed end Tiden hundrede Aar efter, og iøvrigt anser Forf. ikke Krigsdeltagelsen for noget Moment af særlig Betydning for de adelige Slægters Uddøen. I og for sig er det ganske vist ikke noget ringe Antal adelige, Krigene have taget som Ofre — i 839 undersøgte Slægter 379 voxne Mænd eller 8,6 pCt. af samtlige disse Slægters voksne —; men det er dog klart, at Tyngdepunktet langt fra ligger her, thi Krigene have jo intet haft at gøre med den store Børnedødelighed, med Cølibatet, Ufrugtbarheden o. s. fr.

At i det hele de adelige Slægters Uddøen ikke er noget periodisk eller temporært Fænomen fremgaar, ifølge Forfatterens Opfattelse, i et og alt af det fremlagte Materiale, thi dette har jo vist, at der i enhver Slægts Liv kommer et Tidspunkt — alt tidligere indvarslet —, hvor den saa at sige ikke kan eller vil lege med mere. Og det er ikke Døden, her er den værste Fjende. Der kan ingen Død være, hvor der ingen Liv er, og det ejendommelige er netop, at Slægterne standse, fordi de intet nyt og levedygtigt sætte ind i Verden! — Det forstaar sig, at endnu langt tydeligere vil dette komme til Klarhed, naar Forf. naar til, i Fortsættelsen af sit Værk, at behandle de levende Slægter. Alt nu har han imidlertid nogle Steder antydnet, at der maaske ingen Væsensforskel vil blive paa de levende og de døde Slægters demografiske Statistik; og vilde man frembæve, at de angivne Aarsager til Slægternes Ophør intet mærkeligt indeholde — thi disse Aarsager ere jo netop Forudsætningen for, at Udslukningen finder Sted, og at vi altsaa her behandle Slægterne —, da kan herimod, som anført, gøres gældende, at selve „Dødsmaaderne“ vise Manglen paa Levelyst og Fortsættelsesevne, og netop dette er det springende Punkt i Betragtningen af den Art Slægter.

De adelige Slægter kunne altsaa i det lange Løb ikke fortsætte Livet. Herimod er det ingen Indvending, at Vedligeholdelsen af en „Slægt“ for saa vidt beror paa en Vedtægt, som der stilles det Krav, at Mand skal følge efter Mand, thi de adelige Døtre forblive enten ugifte, da fortsætte de ikke Slægten, eller de gifte sig ind i andre adelige Slægter, og herved vilde de vel, hvis Kvindelinjerne medregnedes, forøge den enkelte Slægts Levetid, men ikke en given Adelsgruppes som Helhed, eller de gifte sig ind i borgerlige Kredse, men da ere de jo netop gaaede udenfor de „historiske“ Slægters Ramme, og det er kun Patriciatets Livsvilkaar, her er Tale om. Noget lignende gælder Indvendingen med Hensyn til uægte Børn. Det er sandt, at der oftere i en Adelslægt, hvis legitime Gren er døende eller uddød, har vist sig stor Levedygtighed hos Efterkommere af uægte Afstamning, og dette skulde forsaavidt tale imod Adelslægtens Mangel paa Leveevne; men netop idet Slægten bliver illegitim, gaar den over i andre Samfundsforhold, og at den kan leve her og ikke i sine legitime Former, er snarere et Bevis for end imod de specielle vitale Vilkaar, der knytte sig til Bærerne af de historiske Navne.

Som man vil se af de foranstaaende Bemærkninger — hvor jeg haaber i det væsentlige at have truffet Forfatterens Tankegang — betragter altsaa det foreliggende Skrift visse af de menneskelige Slægter, in casu de adelige, som særlige Love undergivne, Love, der pege mod Død og ikke mod Liv. At der maa være Tale om særlige Love, eller at i hvert Fald den samme Dødstendens ikke kan gælde alle menneskelige Slægter, ligger jo simpelthen i, at saa maatte Menneskeslægten forlængst være uddød. Men da enhver nulevende har haft en Fader, og denne atter en Fader osv., maa altsaa utalte anonyme Slægter have fortsat sig gennem Tiderne; kun Slægterne med Navne ere forsvundne. Og medens det er en Naturlov, at alle Individet dø, er det — saa længe der skal være Spørgsmaal om Menneskehedens Bestaaen — ligesaa lovfæstnet, at Slægter, Mand efter Mand, ikke alle dø; derfor er det Spørgsmaal berettiget, hvilke Slægter dø, og hvilke ikke?

Naar Forf. antager, at det er de historiske Slægters Lod at uddø, saa støtter han dette ikke blot paa, hvad han nu har paavist om det umaadelige Mandefald i den svenske Adel og de ejendommelige Maader, den visnede paa, men han henviser til andre Landes Adel, hvor ganske de samme Forhold træffes, til alle de store Aandens Navne, hvis Efterkommere, om saadanne overhovedet fandtes, vare faatallige, til Byernes Patriciat og de dér førende Slægters korte Levetid o. s. fr. Han mener, man overfor alt dette ikke kan væрге sin Tanke mod den Betragtning, at fra det en Slægt er naaet til det Led i Slægten, der giver den Navn, gør den historisk, begynder Nedgangen, hurtigere eller langsommere — men sikker —, hvad enten Aandsvirksomhed og fysiologisk Forplantningsvirksomhed modvirke hinanden, eller de ydre Vilkaar, de historiske Slægter komme under, modarbejde dens fortsatte Bestaaen, eller andre Forhold, stærkere end den enkelte, gøre sig gældende. Vi ere her endnu paa Hypotesens Omraade, men denne synes med ikke ringe Sikkerhed at kunne dokumenteres.

Der er meget, som taler for, at Forf. har Ret i sine Betragtninger. Det viser sig saaledes rent positivt, at Slægter, der have naaet et vist socialt Niveau, forplante sig mindre end de brede Lags. I Westergaards og min „Ægteskabsstatistik“ have vi godtgjort, for begrænset Tid og Sted, men med ret stort Materiale, at de velstillede Samfundsklasser gifte sig i ringere Tal, eventuelt i en senere Alder, og, selv under iøvrigt lige Forhold, sætte færre Børn i Verden end f. Ex. Arbejderklassen. Dersom større Dødelighed hos Arbejderbefolkningen ikke udjævner denne Forskel — hvad der sandsynligvis ikke er Tilfældet —, maa altsaa hine Slægter blive de underlegne og have større Chance for at ophøre end de ubemidlede. Dette betyder imidlertid ikke noget tragisk, ikke at Kulturen gaar tilgrunde, medens Almuen breder sig. Thi da der her ikke er Tale om afsluttede Kaster, vil der, i fremadskridende Tider, ske en uafbrudt Bevægelse opefter, saaledes at stedse flere kunne faa Del i Livets materielle og aandelige Goder, og samtidig med at velstillede Slægter glide ud af Sagaen, ere de allerede mere end erstattede af andre, der

føre Livet og Kulturen videre. Men hvad der er af Interesse er, at endel af de velstillede Slægter sandsynligvis gaa tilgrunde netop i Kraft af Bestræbelserne for at holde sig oppe, thi sætte de færre Børn i Verden, hviler Slægten paa færre Par Øjne, og fordeles Velstanden mellem disse, vil let Velleynet og Mangel paa Spore til Arbejde bringe den fysiske og materielle Ruin, som man netop bestræbte sig for at forebygge. Dette turde være den ædruelige, prosaiske Forklaring til, at saa mange „historiske“ Navne fra Bypatriciaterne m. v. forgaa. Endvidere maa det imidlertid huskes, at da Borgerpatriciernes Navne ikke have været indskrevne i noget Riddarhus, have naturligvis Slægterne her i langt større Tal end hos Adelen fortsat deres Liv, kun nedsunkne i de ukendte Samfundskredse. Resultatet er imidlertid i hvert Fald, at den rige, socialt velstillede Del af Borgersamfundet hyppigt vexler Navne.

For de svenske uddøde Adelslægters Vedkommende træffe vi, som paavist, et udpræget Hang til Ikke-Ægteskab, endvidere, fra Led til Led, en Formindskelse i Frugtbarheden og i sidste Led en stor Sterilitet. Alt dette kan være en Kombination af frivilligt Afkald paa eller sent Ægteskab, under Frygten for ikke at kunne holde Standsvilkaarene vedlige, og af en virkelig Kraftformindskelse hos Slægten. Hos nogle Slægter indtræder Utilbøjeligheden til Ægteskabet meget snart efter Slægtens Ophøjelse, hvis da ikke hos Stifteren selv, hos andre, Slægterne med talrige Led, ere vel først efterhaanden de nedarvede Rigdomme formindskede i Omfang og Betydning, samtidig med at Vanskeligheden ved blot i Kraft af sit Navn at skaffe sig Stilling og Indtægt er steget, alt som man er kommet vor Tid nærmere. Den ægteskabelige Frugtbarhed kan frivillig være holdt indenfor visse Skranker, men langt sandsynligere har en virkelig Degeneration, kulminerende i hyppig Sterilitet, været tilstede. Det samme Forhold genfindes maaske i den store Børnedødelighed, hvor det jo forresten ikke er givet, at den for Fortidens Vedkommende har været ekstraordinær.

Medens vi imidlertid paa alle disse Omraader staa overfor Data, der, i hvert Fald formelt, kunne henføres under

almindelige, om end skarpt udtrykte „Overklasse“-Fænomener, og medens man dog derfor stadig her kan spørge, om den beskrevne Udvikling er en saadan, der vil genfindes hos de endnu levende adelige Slægter, og der ikke vil genfindes hos de uddøde borgerlige, saa gælder noget lignende ikke med Hensyn til den store Forskel imellem Børnenes Køn fra Slægtled til Slægtled. Man kan sige, at det er dette Forhold, Mangel paa Sønnen eller Almenheden mest nærliggende som Aarsag til Censuren af en „Slægt“, og dette er naturligvis forsaavidt rigtigt, som den uden Søn ingen Successor. Men netop derfor ligetilsværligheden i de statistiske Data mindre paa det store Overtal af Piger i de sidste Led — ellers vare de maaske ikke blevet de sidste — end paa det store Overtal af Drengene i de første Led. Saa vidt vides, kan Forholdet mellem Antallet af Dreng- og Pigefødsler ikke sættes i Forbindelse med nogen biologisk fastslaaet Lov, altsaa ikke heller med begyndende Aft og følgende Degeneration; man kunde derimod nævne en Hypotese som denne, at da den abnorme Størrelse af Ledfødsler mest tilhører Perioden under og efter de store Krigene, er her en vis Forbindelse tilstede, forsaavidt man betragter det som givet, at Mandefaldet i Krigen i Reglen erstattes af et stort Antal Drengfødsler efter Krigsaar (hvad der i hvert Fald haves talrige Exempler paa). En anden Forklaring er den, at da det synes godtgjort, at særlig frugtbare Ægteskaber have et forholdsvis større Antal Drengfødsler end mindre frugtbare, maa der ogsaa sammen med de første Slægtleds store Børnetalrig- hed være optraadt et stort Antal Drengfødsler. — Ingen af Forklaringerne anser jeg for særdeles vægtig, end ikke for uangribelig ved Hjælp af selve Tabellens Data, men jeg anfører dem som et Udtryk for, at der ingen Mystik behøver at ligge i det iagttagne Fænomen. Dette er unægtelig højst ejendommeligt, og det er af betydelig Interesse, at Forf. har faaet det fremdraget, men herfra er der et langt Spring til at gøre det til et Attribut til „historiske“ Slægter — saaledes at Slægten ved at blive „historisk“ begynder med et talrigt mandligt Afkom, der senere slaar over i sin Modsætning --,

thi den Mulighed er meget nærliggende og har her skullet paapeges, at en Ompostering af det i og for sig knappe Materiale vilde kunne bringe Fænomenet ind under Synspunkter, hvor vi møde det som en gammel Bekendt fra Fødselsstatistiken i Almindelighed. Og lykkes det ikke, da ligger vel Aarsagen i vor særlig mangelfulde Kundskab med Hensyn til de Forhold, der bestemme baade Udsving og Gennemsnit for Antallet af Dreng- og Pigefødsler ¹⁾).

Som Helhed er jeg altsaa mere end Forf. tilbøjelig til at holde Spørgsmaalene om de historiske Slægters Liv og Død nogenlunde paa det jævne og i Niveau med, hvad der paa de fleste Omraader kan godtgøres som Tendens hos alle Overklasse-Slægter. Dette saa meget mere, som Nødvendigheden af de historiske Slægters Forsvinden — hvad der ganske vist vilde gøre disse Slægter til Særslægter — ingenlunde synes mig saa godtgjort, som det forekommer Forf., for hvem dette Resultat egentlig er Alfa og Omega i hans Værk. Forf. mener, at da den svenske Adel nu ikke mere fornyes, og da hele Fortiden peger hen imod en Forsvinden, saa maa Ud-slettelsen nødvendigvis blive denne Adels Skæbne. Nu oplyses det ganske vist, at der af det hele Antal introducerede Slægter, som før nævnt, kun er $\frac{1}{4}$ tilbage, ja, at der af de 1591—1691 nobiliterede Slægter kun er $\frac{1}{5}$ à $\frac{1}{6}$ tilbage. Men samtidig viser det sig, at af de introducerede Slægter,

¹⁾ Det bør udtrykkelig siges, at Forf. intet fastslaar om Aarsagen til det fundne Forhold, men dog nærmest gør det til et Led i sin hele Betragtning af de historiske Slægter. — Hypotesen om talrige Drengfødsler efter Krigen er almindelig og hyppig fremdraget. Drengbørnenes større Talrighed i frugtbare Ægteskaber er derimod først nylig konstateret. (Geissler. Beiträge zur Frage des Geschlechtverhältnisses der Geborenen, 1889. Zeitschrift des k. sächsischen stat. Bureaus). — Jeg skal endnu nævne, at det af Bergs Afhandling, Proportionen mellan könen osv., i K. S. Vetensk.-Akademis Handlingar, B. 10, bl. a. fremgaar, at Stockholm i Perioden 1749—1867 i en Fjerdedel af Aarene havde flere Pige- end Drengfødsler. Saa mange Afvigelser kan der findes i det enkelte, samtidig med at det normale Tal genfindes som Helhed.

der ere ældre end 1591, er der 28 pCt. tilbage, hvad der, ifølge Forf., formentlig skyldes, at der her navnlig er Tale om Grundadel, og at dennes Tilknytning til Jordejendomme, altsaa til fast Besiddelse og Rigdom, har gjort den mindre udsat for Mandefald og Henvisnen end Tjeneste- og Hofadelen. Derfor have ogsaa de baroniserede Slægter vist sig livskraftigere end Lavadelens, og da endnu hertil kommer, at Slægter ved en vis Alder synes at „aptere“ sig til Stillingen som „historisk“ Slægt og yde sejt Modstand mod Tilintetgørelsen, samt da endelig den moderne Hygiejne m. m. ifølge de foran angivne statistiske Data ikke synes at ville nægte netop Adelslægterne al Støtte i Kampen for Livet, saa er det vistnok for tidligt alt nu at spaa Enden paa det hele. I hvert Fald maa dette Endeligt blive en kun fjærnt liggende Mulighed. Med Fortiden som Udgangspunkt have vi jo nemlig ovenfor set, at i Løbet af 150 Aar menes ca. $\frac{2}{3}$ af Slægterne at gaa til Grunde, derefter følger en langsommere Aftagen i den følgende Periode, og skal man benytte de forholdsvis faa Erfaringer, der foreligge for et Tidsrum af indtil 300 Aar, til en Spaadom om Fremtiden, saa vil man kunne sige, at af 1000 Slægter paa et givet Tidsrum vil der efter 300 Aars Forløb være ca. $\frac{1}{3}$ tilbage. Men er dette rigtigt — og mere véd man indtil videre ikke om Sagen — saa kan det for de nu bestaaende 700 svenske adelige Slægter godt være ca. 1000 Aar fra Dato, inden den sidste Slægt er forsvunden. Og vil nogen vove at profetere et Aartusinde frem i Tiden?

Det vilde være saa meget urimeligere, som man intet kan slutte fra Tiden for tusind Aar tilbage, thi vor Viden om nuværende Adelsslægters Ælde eller Fortidens Adelsslægters Skæbne er jo i allerhøjeste Grad begrænset af det skriftlige og dokumenterede Materiales Tilstedeværelse. Der er nuværende stolte Slægter, der maaske alt vare Herreslægter i den tidlige Del af Middelalderen, men hvis Historie som hele Samtidens er dækket af Mørke; der er sikkert endnu langt flere Fortidens Navneslægter, hvis Efterkommere nu leve ukendte —, og vi maa jo vel fastholde, at det er Theorien om Døden som alle historiske Slægters Skæbne, man maa

betragte som tvivlsom, medens naturligvis ingen vil paastaa, at Slægterne blive ved at være „Navneslægter“ ned igennem Tiderne, saa lidt som de vedblive at have Aand eller Rigdomme. Det er, efter Forf., i egentligste Forstand Livet det koster at blive historisk Slægt; alle historiske Slægter maa dø.

Kong Kristian IX af Danmark, der selv hører til en meget gammel Slægt, har, i levende Live, en direkte mandlig Descendens (Sønner, Sønnesønner og Sønnesønssønner) paa 18 Personer. Hvormange levende Mænd — af hvilkensomhelst Samfundsklasse — har et saa talrigt mandligt Afkom og saa stor en Chance for at yde et vægtigt Bidrag til Slægtens og Menneskehedens Vedligeholdelse? Dette fører atter til følgende Spørgsmaal: hvor mange eller rettere faa behøver der at blive tilbage af den svenske Adels eller i det hele af de historiske Slægter, for at disse udvalgte ved ny Regenerationskraft kunne yde deres betydningsfulde Bidrag ogsaa til den almindelige Befolkningsforøgelse? Hvorledes er Forholdet i saa Henseende for de ikke-historiske Slægters Vedkommende, hvilke utalte Tusinder ere ikke gaaede til Grunde, naar Folkeslagene gik tilbage i Tal, medens saa atter de tilbageblevne have befolket Landene med ny og forøget Kraft! Med andre Ord: de Udsnit af Genealogien, der endnu foreligge, ere — og maa være — for lidet omspændende, dels i og for sig, dels i Forhold til Menneskehedens almindelige Genealogi, til at man nu kan stille Horoskop fra det kendte til det ubekendte.

Vi befinde os jo i det hele her paa et nyt og uopdyrket Felt. Thi vel foreligger der allerede en betydelig Litteratur om Slægtsvexlingen og Standscirkulationen — Undersøgelser om det sidstnævnte Forhold ere i den nyeste Tid paa Dagsordenen i enkelt officiel og adskillig privat Statistik — men videre end til en Begyndelse ere vi ikke naaede. Det er derfor næppe værd strax at etablere „Love“, hverken med Hensyn til de nye Slægters Opkomst eller de gamles Forsvinden. Her rækker hverken Historien eller Statistiken til endnu. Men i hvert Fald, have vi i vor Forskning Valget imellem at tage til Udgangspunkt Hypoteser som den om Reproduktionsevners Formindskelse ved Aandsevners Forøgelse — formedelst

Konstateringen af endel sønneløse Genier —, eller en ganske sober Betragtning, støttet paa den almene Statistik, om Rime-ligheden for, at Overklasse-Slægter under deres Selvhævdens bære Tilbagegangstendenser i sig, da turde ikke hint, men dette Grundlag være det frugtbareste at arbejde videre paa.

Et vægtigere Bidrag til Overklassestatistik — samtidig bundende i Individual- og Masse-Undersøgelser — end Prof. Fahlbecks Værk, er imidlertid næppe tidligere fremkommet. Med ikke ringe Forventning maa man imødesee Fortsættelsen af dette Værk, der i hvert Fald vil være et betydningsfuldt Supplement til det foreliggende Bind. Dog alt nu maa man udtale sin oprigtige Tak for, hvad der er ydet. Jo større et Arbejde, der paa de her omhandlede Omraader staar tilbage for Forskningen, des mere fortjenstligt er det at have givet en analytisk, statistisk Fremstilling som den foreliggende. Det er et af Kultursamfundenes vigtigste Problemer, dette Skrift sætter under Debat, og foruden den store, baade personalhistoriske og almene Interesse, det maa have for Sverig, har det en vidtrækkende historisk og demografisk Interesse for os alle. Det er et i høj Grad moderne Værk i denne Samfundslagenes Brydningstid og under Genealogiens Opmarsch i Videnskabernes Række.

I Tilknytning til ovenstaaende Anmeldelse skal jeg minde om, at Dr. Gustav Bang i sit Skrift „Den gamle Adels Forfald“ søgte at bevise den danske Adels Forfald i en bestemt Periode, fremkaldt ved tidsmæssige Aarsager. Helt anderledes ser altsaa Prof. Fahlbeck paa tilsvarende Forhold. Han henfører Adelen under Patricierlægterne og giver alle saadanne, adelige, borgerlige, Rigdommens, Aandens, en vis begrænset Slægtslevetid, i Modsætning til de brede Lags Slægter. Er der saaledes en betydelig Forskel i Undersøgelsens Resultater, er dette endnu mere Tilfældet med Hensyn til dens Art. Medens Dr. B. efter at have omtalt Adels Slægter hurtigt opgiver disse, opløser dem i Individier og der-

efter udarbejder en Statistik for Individierne, løsrevne fra Slægterne, gaar Prof. F. ud fra, at da han staar overfor et begrænset Antal Slægter, tilsammen dannende den Stand, der statistisk skal undersøges, er det Slægterne, der skulle danne Basis, og dette sker ved, at han behandler Individierne efter deres Plads i Slægtsrækken (Slægtsleddet). Hvor frugtbar denne Undersøgelse er, er ovenfor paavist. Hvor langt Dr. B. — ufortalt, hvad hans Afhandling iøvrigt har ydet —, er fra at have naaet, hvad han havde sat til Slutformaal for sin Opgave, tror jeg at have godtgjort i min Anmeldelse af hans Skrift (Hist. T., 7. R. I, S. 216), og i sit Svar (l. c. S. 581 ff.) forsøger han da ogsaa kun paa et enkelt Punkt en Imødegaaelse, der i Virkeligheden lader mine Indvendinger ogsaa paa dette Punkt staa ved Magt.

Hovedparten af Dr. Bangs Svar er imidlertid rettet imod Arkivar Thisets Anmeldelse af hans Skrift (l. c. S. 519 ff.). Jeg skal ikke blande mig i dette Mellemværende, men kun gøre opmærksom paa, at fra Individierne, løsrevne fra Slægterne, er Diskussionen nu gaaet over til Slægterne, løsrevne fra Individierne, en Debat om „den rene“ Slægt, uden Hensyn til dennes Størrelse, Medlemmernes Alder, Ophørets Art o. s. fr. Hvis det kun er om at gøre at konstatere, at den konventionelle Enhed, man kalder „Slægten“, altid, som historisk Slægt, maa uddø efter en vis Tids Forløb, ja, saa er det til Nød tilstrækkeligt kun konsekvent at medtage alle Slægter indenfor det behandlede Omraade og ingen andre; men vil man sammenligne levende og døde Slægter, udmaale Forhold i én Periode eller i én Samfundsklasse overfor en anden, saa kan den abstrakte Slægt blive overmaade misvisende at regne med. Man maa ikke glemme, at selv en virkelig Dødelighedsstatistik, hvor der er Tale om Individier (naturlige, ikke kunstige Enheder), ved enhver dybere gaaende Undersøgelse deler disse efter Køn, Alder, Civilstand, helst ogsaa Erhverv m. m. En sammenlignende Dødelighedsberegning for Slægter kræver ikke et mindre, men et langt større Arbejde for at gøre Materialet saa ensartet som muligt.

Imidlertid staar jo den hele Slægtsbehandling — ikke blot

statistisk, men fra mange andre videnskabelige Synspunkter — endnu saa meget i sin Begyndelse, at man maa slaa af paa Fordringerne og drage den Nytte man kan selv af en yderst summarisk Undersøgelse. Men i den danske Adelsslægtsstatistik er der den yderligere Ulempe ved at nøjes med de „rene“ Slægter, at disse kun omfatte et gennemsnitligt Antal af ca. 200, med en gennemsnitlig aarlig Afgang af 1 Slægt, og tilmed en saa kapriciøs Dødelighed fra Tiaar til Tiaar, at man, alt efter om man tager 20 eller 30 Aar osv. som Tidsenhed for Sammenligningen, kan faa de forskelligste Resultater, de indbyrdes mest afvigende Udsving fra Middeltallet. At godtgøre dette ved talrige Exempler, vilde være mig let, men vilde jo tillige være et Spild af Tiden og Pladsen.

Mit Hovedindtryk af Dr. Bangs paa Grundlag af Arkivar Thisets Materiale affattede Tabel (l. c. S. 596) er følgende. Dersom man med Prof. Fahlbeck gaar ud fra, at Adelsslægternes vitale Forhold ere saa at sige uafhængige af Tidsforholdene, da kan man i sin Sammenligning mellem Tid og Tid tage alt med. Følger man ikke denne Hypotese, men tværtimod tror, at der for bestemte Tider kan paavises „Forfald“, da maa man naturligvis ikke sammenligne f. Ex. Aar 1600 med Aar 1900, eftersom sidstnævnte Aar paa Forhaand maa give langt gunstigere Livsvilkaar end førstnævnte. I Dr. B.'s Tabel maa man derfor ved sine Sammenligninger udelade de sidste Generationer af dette Aarhundrede og højst tage den første med. Sætte vi derfor Grænsen ved 1830 og derfra gaa 400 Aar tilbage i Tiden, til 1430 — inden hvilken Tid man vel heller ikke véd fuld Besked — faa vi en gennemsnitlig aarlig Slægtsdødelighed af 6,2 p. m. Skal der nu ikke, som nys omtalt, leges med Tallene, saa maa Undersøgelsen om en Forfaldsperiode knyttes til et bestemt historisk Tidsafsnit — altsaa udefra givet — selvfølgelig et saadant, hvor Sagen paa Forhaand har nogen Formodning for sig. Dette Afsnit kan kun være den sidste Periode af Christian III's Regeringstid, 1590 (15' 10'') til 1648. I denne Periode 1430—1830 faa vi da nøjagtig delt i 5×80 Aar, med „Forfalds“-Afsnittet i Midten.

De 5 Dødelighedskvotienter ere 6,4—5,3—7,0—6,4—6,0. Vi have altsaa under Forfaldet et Udsving fra Middeltallet (6,2) til 7,0. Dette Udsving repræsenterer Forfaldet, men i Realiteten betyder det, at dersom der 1590—1670 var afgaaet 77 i Stedet for 88 Slægter, saa havde Perioden været ganske normal, uden Forfald. (Jeg bortser her og i det følgende fra den Forandring i Beregningerne som Helhed, en enkelt Perodes ringere Dødelighed havde fremkaldt). Den samme Forskel faar man iøvrigt ogsaa frem ved at nøjes med en Sammenligning mellem det 16de og det 17de Aarhundredes Dødelighed for de „gamle“ Slægter (over 100 Aar gamle, for Slægterne under 100 er Dødeligheden omtrent ens); tages Blomstrings- og Forfaldsaarhundredets Fællesdødelighed som normal, saa faar Forfaldsaarhundredet et Merudsving, der repræsenterer 11 Slægter. Jeg skal endnu kun gøre opmærksom paa, at de 11 overtalligt døde Slægter alle kunne henføres til de tyve Aar 1640—60, hvor der afgik 28 Slægter, men med 6,2 som Basis kun skulde være afgaaet 17, og jeg skal ganske henstille, om der kan findes Tidsaarsager til, at disse tyve Aar — vel den drøjeste Snes Aar, Danmark har gennemlevet fra Valdemar Atterdags Tid indtil vore Dage — møde op med denne ekstraordinære Afgang af Adelsslægter, hvortil saaledes indtil videre „Forfaldet“ synes at maatte indskrænke sig.

Perioden 1430—1830 giver altsaa aarlig en Slægtsdødelighed af 6,2 p. m., Afsnittet 1590—1670 af 7,0, medens den svenske Undersøgelse for Perioden 1626—1890 gav lidt over 7 (jfr. ovenfor). Tallene ligne saaledes meget hinanden. Endnu nærmere kommer Danmark og Sverig hinanden, naar man dels begge Steder kun sammenligner Slægter, der ere over 100 Aar gamle — hvad der er korrekte, fordi den svenske (men ikke den danske) Statistik regner Etledsslægter med mellem levende og døde, hvilket forøger dens Dødelighed —, dels for Danmark tager Perioden 1600—1900 (1896), hvad der altssa kommer til at svare til den svenske Periode. Den svenske Slægtsdødelighed synes da at blive 5 à 6 p. m. — nøjagtigere tillade de svenske foreliggende Data mig ikke Beregningen —, det danske Tal bliver, ifølge Dr. Bangs Under-

søgelse (l. c. S. 606), 5,9 p. m. Paa Grund af megen formel og reel Uensartethed i Materialet kan dette Resultat, omtrent samme gennemsnitlig aarlige Adelslægts-Dødelighed i de sidste tre Hundrede Aar i Danmark og Sverig, bero paa en Tilfældighed, men da ligner denne meget en Tanke og giver i hvert Fald noget at tænke paa.

Marcus Rubin.

Nyt fra historisk Videnskab i Ind- og Udland.

Professor Dr. Edvard Holm har af Helbredshensyn efter 33 Aars Universitetsvirksomhed taget sin Afsked fra 1. Marts 1899 som Professor i Historie ved Københavns Universitet. I denne Anledning bragte Kolleger, Historikere og mange andre, som hans forskelligartede Virksomhed havde bragt ham i Forbindelse med, ved en festlig Sammenkomst, hvor Professor *Joh. Steenstrup* holdt Hovedtalen, ham en Tak for hans Gerning, ligesom der udtaltes de varmeste Ønsker for, at han maatte have Kraft til at fuldføre de store videnskabelige Opgaver, han havde paataget sig. Det ledige Professorat blev under 16. Febr. besat med Underbibliotekar, Dr. phil. J. A. Fridericia.

Forfatteren Carl Bruun er død 26. Marts 1899, 53 Aar gl. Ved Siden af journalistisk og anden litterær Virksomhed er han ogsaa optraadt som Historiker, dels ved et populært Skrift om *Pompeji* (Kbh. 1881), dels og navnlig ved et stort Værk: *Kjøbenhavn. En illustreret Skildring af dets Historie, Mindesmærker og Institutioner.* (Kbh. 1887 ff.). Medens dette Værks 1. Del, der gaar til 1648, væsentlig i en klar og let læselig Form gengav tidligere Forfatteres Undersøgelser, har 2. og navnlig 3. Del hævet sig til et Skrift af virkelig videnskabelig Betydning, hvor energisk Arbejde i arkivalske Kilder har bragt meget nyt og værdifuldt frem baade